

Del I Redegjør kort for hensynene bak opphaverens rådighetsrett. Diskuter hvordan rådighetsretten kommer til uttrykk i relevante kjernebestemmelser og rettspraksis. Skriv ditt svar her

NB! Denne versjonen av besvarelsen inneholder flere skrivefeil som ikke fantes i den opprinnelige eksamensinnleveringen. Feilene ser ut til å ha oppstått ved overføring fra Inspira til dette dokumentet. Personen(e) som har kommentert trodde at skrivefeilene var i den opprinnelige besvarelsen, og kommentarer om språk og rettskriving bør derfor ses bort fra. Karakteren B ble gitt på grunnlag av en versjon uten disse feilene. Innholdsmessig er besvarelsen helt lik, så øvrige kommentarer er legitime.

Del I - teorioppgave.

1. Innledende bemerkninger:

I denne oppgaven vil det redegjøres for hensynene bak opphaverens rådighetsrett. I den forbindelse vil jeg ta for meg hvordan rådighetsretten kommer til uttrykk i relevante bestemmelser og rettspraksis. "Åndsverkloven av 2018" regulerer det vi gjerne kaler for åndsverk. Dette er verk som er skapt av individuelle individer. Ofte er det lagt ned mye arbeid i frembringelse av et slikt åndsverk. Derfor er det helt sentralt å ha visse regler som verner slike åndsverk. Et åndsverk skapes i det verket blir frembrakt. Sånn sett skiler opphavsretten seg fra patentretten og varemerkeretten. I de to sistnente må en søke gjennom patentsyret for å få enerett på enten et varemerke eller på et patent. Hvorvidt det er tale om et åndsverk settes først på spissen hvis en part mener at det bestemte verket krenker deres. I et slikt tilfelle er det først sentralt å finne ut om det i det hele tatt er tale om et åndsverk, og videre omfanget av denne eneretten. Innledningsvis må det også påpekes at de fleste av reglene i åndsverkloven er inkorporert gjennom EØS-avtalen. På bakgrunn av dette spiller EU-praksis en sentral rolle som rettskilde i tolkningen av loven.

1.1. Avgrensninger.

Oppgaven vil avgrenses mot regelen om "nærstående rettigheter" som fremgår av kaptiel 2 i åndsverkloven. Dette er sentrale regler, men jeg finner det hensiktsmessig å fokusere mest på reglene i kapittel 1 om "grunnleggende bestemmelser om opphavsrett til åndsverk".

2. Hensynene bak opphaverens rådighetsrett.

Åndsverkloven § 1 regulerer lovens formål. Etter åvl. § 1 bokstav a er formålet med loven å "gi rettigheter" til de som skaper, fremfører eller investerer i "åndsverk" eller "nærstående prestasjoner" (...) og slik også "gi insentiv til kulturel produksjon". En naturlig forståelse av ordlyden tilsier at en ønsker å motivere folk til å skape nye verk. Dette bidrar til kulturel produksjon, som igjen er positivt for samfunnet. Med andre ord er et bærende hensyn "motivasjonshensynet".

Dette kan illustreres med et eksempel:

Peder Ås har lagt ned mye tid og arbeid i å male et helt spesielt maleri som han er skikkelig fornøyd med. Plutselig kommer Marte Kirkerud og kopierer bildet hans og legger samme bilde ut for salg. Dersom Marte ville kommet unna med dette ville det vært svært urimelig og demotiverende for Peder Ås. Peder ville ikke lenger ha hatt noen motivasjon for å lage et

Commented [TF1]: Fin innledning som belyser grunnleggende hensyn på en god måte. Oppgaven må sies å være krevende, siden den legger opp til at kandidatene selv må plukke ut de relevante bestemmelsene og prioritere tidsbruken på de ulike drøftelsene. Antakelig vil det være lett å "gape over for mye" og prøve å få med flest mulig bestemmelser i gjennomgangen, noe som kan gi kandidatene dårlig tid. Kandidaten bør belønnes dersom de viktigste bestemmelsene drøftes på en god måte, men ikke trekkes nevneverdig dersom mindre sentrale bestemmelser behandles på en overflattisk måte.

Commented [TF2]: Fint at kandidaten får frem at opphavsretten oppnås når verket skapes, og at dette skiller seg fra andre typer immaterielle rettigheter. For varemerker kunne kandidaten likevel med fordel ha nevnt at man også kan få enerett uten registrering, ved at et varemerke blir innarbeidet, jfr. varemerkeloven § 3 (3).

Commented [TF3]: Kandidaten har mange åpenbare skrivefeil i besvarelsen, noe som trekker ned helhetsinntrykket og gjør det tyngre å lese. Se også den oppsummerende kommentaren på slutten av opphavsrettsdelen.

Commented [TF4]: Enig i at dette er en fornuftig avgrensning. Dette viser at kandidaten skiller mellom det som er sentralt og det som er mindre sentralt for oppgaven.

Commented [TF5]: Bra - kandidaten går rett til den relevante lovbestemmelsen og tar utgangspunkt i ordlyden. Her viser kandidaten god juridisk metode.

verk- da andre bare kunne utnyttet det han har brukt mye tid på. Reglene i åndsverkloven er ment til å forebygge slike tilfelle - som vil si at den som har skapt et verk vil få visse rettigheter som beskytter verket. Disse reglene vil forklares nærmere under.

Etter åvl. § 1 andre ledd litra b skal imidlertid rettighetene "avgrenses med sikte på å ivareta en rimelig balanse mellom rettighetshavernes interesser på den ene siden og brukernes og almenhetens interesser på den andre siden, slik at åndsverk og nærstående prestasjoner kan brukes der dette ut fra samfunnsmessige hensyn er rimelig".

En naturlig språklig forståelse tilsier at rettighetene til et åndsverk ikke kan gå for langt. Dette tilsier at innholdet i rettighetene må avgrenses sett opp mot samfunnsmessige hensyn. Det er viktig at ikke alle kan få enerett på absolutt alt. Friholdelsesbehovet underbygger dette. Dersom jeg skulle få en enerett på å tegne et strek-mennenske ville det skapt problemer for barn på barneskolen som gjøre dette daglig. Vi er derfor avhengig av en viss terskel, før en kan gi ut en enerett.

3. Hvordan oppnår man enerett på et åndsverk?

Før en går inn på de nærmere bestemmelsene om hva rådgighetsretten innebærer, vil det av oppgavetekniske hensyn først redegjøres for hvordan en kan oppnå en enerett på et åndsverk. Rådgighetsretten kommer først til uttrykk etter at det er konstatert at det er snakk om et åndsverk.

3.1. Rettslig grunnlag.

Hjemmelsgrunnlaget for å oppnå enerett på et åndsverk fremgår av åvl. § 2. Etter første ledd vil "den som skaper" et åndsverk, ha opphavrett til verket". Etter andre ledd fremgår det at med åndsverk forstås i denne lov "litterære eller kunstneriske verk" av enhver art, som er uttrykk for "original og individuell skapende åndsinnsett".

En naturlig språklig forståelse tilsier at det er 4 vilkår for å oppnå en enerett på et åndsverk. For det første viser ordlyden "den som skaper" til at verket må være skapt av en fysisk person. Det følger av EU-domstolen at dette må være et menneske, jf. C-145/10. Dette tilsier blant annet at apemalerier ikke regnes som åndsverk i lovens forstand.

Videre følger det av EU-dommen Levelo Hengelo at verket må være "objektivt konstaterbart". Det vil si at subjektive ting som lukter og smaker ikke per dags dato er å anse som et åndsverk. Dommen omhandlet om en nederlandsk smøreost nøytt opphavsrettslig vern. Dette ble besvart benektende da det ikke var objektivt konstaterbart.

Det fremgår videre av EU-domstolen samt norsk Høyesterettspraksis (Wegners-sybord dommen) at ideer ikke er beskyttet i seg selv, men kun frembringelsen.

Et enkelt eksempel kan illustrere dette:

Edvard Munk hadde ikke en enerett på å male en pike som skrek. Men han hadde enerett på selve maleriet "skrik". Det var altså ikke ideen om å male en jente som skriker som hadde vern men selve frembringelsen.

Videre må det være tale om "litterære eller kunstneriske verk", jf. § 2 andre ledd. I åvl. § 2 tredje ledd er det listet opp en rekke eksempler på slike verk.

Til slutt må verket være et uttrykk av en "original og individuell skapende åndsinnsett", jf. § 2 andre ledd. En alminnelige språklig forståelse av ordlyden tilsier at verket må ha verkshøyde.

Commented [TF6]: Bra - kandidaten viser at lovens formålsbestemmelse er forstått gjennom et enkelt men illustrerende eksempel.

Commented [TF7]: Kandidaten fortsetter i det samme gode sporet, ved å ta utgangspunkt i ordlyden, tolke bestemmelsen og vise forståelse gjennom et enkelt men illustrerende eksempel. Dette er god juridisk metode.

Commented [TF8]: Enig i at dette er fornuftig. Kandidaten viser selvstendighet og modenhet i hvordan oppgaven struktureres.

Commented [TF9]: Kandidaten viser god oversikt ved å bruke relevant rettspraksis.

Commented [TF10]: Kandidaten er god til å bruke eksempler som viser forståelse.

EU-domstolen har lagt til grunn at et minstrekrav er at det må ha blitt foretatt "frie og kreative valg" og at verket må "avspeile opphaverens personlighet", jf. blant annet C-145/10 (fotograf dommen). Dette er også lagt til grunn i den kjente Høyesterettsdommen HR-2017-2165-A (Tempo Gigante II) avsnitt 98. I den ovennevnte fotograf-dommen var spørsmålet om det var blitt foretatt frie og kreative valg når det kun var blitt tatt et selvportrett. Dette ble besvart bekreftende. EU-domstolen begrunnet det blant annet med at fotografen hadde mulighet til å bestemme lys, redigere, ulike vinkler osv. Dommen illustrerer at terskelen for å oppfylle kravet til verkshøyde er nokså lav. En annen sak, som jeg vil komme tilbake til, er at jo mer verket er uttrykk av en "original og individuell skapende åndsinnsetning" desto sterkere vern nyter verket.

Om det er foretatt frie og kreative valg må imidlertid ses i lys av dobbeltfrembringelsesprinsippet. Prinsippet går ut på at dersom det er stor sannsynlighet for at en annen vil kunne frembringe et likt bilde - kan det heler ikke vært foretatt frie og kreative valg, og verket oppfyler derfor ikke kravet til verkshøyde. Dersom alle de ovennevnte vilkårene i åvl. § 2 er oppfylt vil opphaveren betegnes som "opphaver" og derfor ha en enerett til verket. **Hva denne eneretten innebærer vil redegjøres for nedenfor.**

Commented [TF11]: Kandidaten er flink til å fortelle leseren om hva som kommer videre i oppgaven, noe som gjør det lett å følge tråden og holde oversikten.

4. Innholdet i rådighetsretten, illustrert med kjernebestemmelser og rettspraksis.

Åndsverkloven § 3 regulerer opphavsrettens innhold. Etter bestemmelsen gir opphavsretten en enerett til å råde over åndsverket ved å "fremstille varig eller midlertidig eksemplarer av åndsverket", jf. bokstav a. En naturlig språklig forståelse av dette tilsier at opphaveren får en enerett til å legge ut åndsverket til for eksempel salg. Etter bokstav b innebærer eneretten også at man får en enerett til å "gjøre verket tilgjengelig for almenheten".

Etter åvl. § 3 tredje ledd gjøres verket tilgjengelig for almenheten når eksemplarer av verket "frembyes til salg, utleie eller utlån eller på annen måte spres til almenheten", jf. litra a. Dette illustrerer at eneretten på et åndsverk har en økonomisk side. Ved å få en enerett til å legge ut verket for salg, vil opphaveren også kunne tjene penger på verket. Dette er godt i samsvar med motivasjonshensynet.

Det at rådighetsretten innebærer at man kan gjøre verket tilgjengelig for almenheten ved å for eksempel fremby verket for "salg" illustrerer godt hvordan eneretten både er positivt for opphaveren men også for samfunnet. Ved å skape incentiver til kulturell produksjon, jf. § 1 bokstav a motiverer man folk til å skape nye og særpregede verk. Dette er noen som samfunnet har kan dra mye god nytte ut av.

Et eksempel kan illustrere dette:

Peder Ås motvies til å male et helt ekstraordinært og meget unikt maleri. Maleriet er såpass spektakulært at veldig mange er interessert i å se det. Marte Kirkerud som driver et museum oppdager interessen for maleriet. Siden Peder Ås har enerett på maleriet betyr det at Marte ikke kan ta i bruk maleriet uten Peders samtykke. Peder ønsker imidlertid å selge maleriet og velger derfor å bruke sin rådighetsrett til å selge det til Marte, jf. åvl. § 3 bokstav b, jf. andre ledd bokstav a. På den måte får Peder penger for sin åndsinnsetning, samtidig som almenheten får gleden av å se maleriet til Peder på museet.

Eksempel illustrerer hvor viktig det er å skape incentiver til å skape nye ting, gjennom å tilby visse enerettigheter for den innsatsen som er lagt ned i frembringelsen av verket.

4.2. Åvl. § 3 må ses i sammenheng med § 5.

Commented [TF12]: Her kunne kandidaten med fordel valgt en bedre og mer presis overskrift - f.eks. "Retten til navngivelse".

Reglene i § 3 må ses i sammenheng med åvl. § 5. Det følger av bestemmelsen at ved fremsti ling av eksemplar av åndsverk og når verket gjøres tilgjengelig for almenheten, har opphavren krav på å bli "navngitt" slik som "god skikk" tilsier såfremt navngivelsen er "praksisk mulig". En naturlig forståelse tilsier at dersom en annen skal ta i bruk et allerede publisert åndsverk har opphavren krav på å bli navngitt i god skikk, dersom dette er praksisk mulig.

Et illustrerende eksempel:

Peder Ås jobber som fotograf. Han er på en fotbalkamp melom to proffesjonnele lag. Han legger så ut et bilde han tok fra kampen ut på sin egen nettside. Dersom bildet nyter opphavsrettslig vern etter § 2 kan ikke Marte Kirkerud fra VG gå inn på profilen til Peder å kopiere bilde for så å legge det ut på VG - uten Peder sitt navn. Dette vil stride mot "god skikk" og her var også navngivelse praksisk mulig.

5. Forholdet til bearbeidelser og selvstendige verk.

Etter åvl. § 3 fjerde ledd omfatter eneretten åndverket i "opprinnelig eler endret skikkelse, i oversettelse e ler annen bearbeidelse i annen litterautr-eler kunstart eler i annen teknikk". Dette avgrensens imidlertid mot rene bearbeidelser som fremgår av åvl. § 6.

Dersom det er tale om en bearbeidelse av et opprinnelig åndsverk vil den som ha bearbeidet åndsverket ha opphavsrett til verket i den skikkelsen, men vedkommende kan ikke råde over det i strid med opphavsretten til orginalverket. I Tempo Gigante II dommen beskriver Høyesterett bearbeidelser som verk som ikke har "løstrevet seg fra orginalverket". Åvl. § 6 andre ledd illustrerer imidlertid at opphavsretten ikke er til hinder for at det skapes "nye og selvstendige verk" gjennom å benytte eksisterende verk. Opphavsretten til det nye verket er da ikke avhengig av opphavsretten til orginalverket.

Eksempel: Peder Ås kan hente motivasjon fra maleriet "skrik" og male en dame som skriker. Dersom hans maleriet skiler seg ut fra det opprinnelige maleriet til Munk vil Peder få en enerett til dette verket og kan råde over det. Det er imidlertid et krav om at Peder sitt maleri må være løstrevet fra orginalverket, og hans personlighet må komme til uttrykk gjennom sitt verk. Dette ble nevnt i HR-2017-2165-A (Tempo Gigante II).

5.1. Samleverk.

Det følger av åndverkloven § 7 at den som ved å "sammenstile flere åndsverk" eler deler av et åndsverk skaper et "samleverk", har opphavsrett til samleverket. En naturlig forståelse av dette tilsier at en kan en kan slå sammen flere åndsverk til for eksempel en bok og få opphavsrett til denne samlingen. Imidlertid følger det videre av § 7 at retten ikke gjør noen "innskrenking i opphavsretten til de enkelte verk som samleverket består av". Det betyr at den som har laget samleverket ikke kan bruke de enkelte åndsverkene på en måte som vil stride mot opphaveren til de ulike åndsverkene.

5.2. Fellesverk.

Åvl. § 8 regulerer såkalte "fellesverk". Dette er verk som er skapt ved "feles skapende åndsinnsets" fra flere opphavere. I et slikt tilfe le får de opphavsrett til verket i fe leskap dersom den enkeltes bidrag ikke kan "skiles ut som et selvstendig verk".

Et god eksempel som illustrerer et slikt samleverk er bilde burdeferden i hardanger. I det maleriet er det en som har malt selve båten med folkene på, mens en annen har malt bakgrunnen. Bildet vile ikke blitt det samme hvis en hadde tatt bort enten folkene eler

Commented [TF13]: Fin bruk av eksempler som viser forståelse av skillet mellom bearbeidelser og selvstendige verk.

bakgrunnen. I et slikt tilfelle er det mest rimelig at begge kunstnerne får enerett til verket i feleskap.

Commented [TF14]: Fin bruk av eksempler her også.

6. Opphavsrettens vernetid.

Åvl. § 11 regulerer opphavsrettens vernetid. Det fremgår av bestemmelsen at vernetiden for opphavsrett varer i "opphaverens levetid" og "70 år" etter utløpet av opphaverens "dødsår" for verk med en opphaver. Vernetiden er med andre ord meget lang. Sammenligner vi med reglene i patentloven ser vi at vernetiden for meddelt patent er betydelig lavere. Et meddelt patent kan kun opprettholdes i "inntil 20 år fra den dag patentsøknaden ble inngitt", jf. patl. § 40. Bakgrunnen for at vernetiden for patent er såpass mye lavere er at vi er helt avhengig av å stadig utvikle nye oppfinnelser, og dersom vernetiden for slike oppfinnelser hadde vært for lang, hadde det ført til at produksjonen av nye oppfinnelser kunne stoppet opp. Man prøver altså i patentretten å skape et slags kappløp mellom ulike oppfinnere. I motsetning er et åndsverk mer knyttet til personlige deler av et enkelt individ og rimelighet tilsier at vernetiden bør være lenger.

Commented [TF15]: Det er positivt at kandidaten her sammenligner vernetiden mellom ulike typer immaterielle rettigheter, og samtidig klarer å få frem et sentralt hensyn bak ulik vernetid.

6.1. Tripp-trapp-stolen illustrerer sammenhengen mellom vernetiden til åndsverk og patenter.

Som jeg var inne på innledningsvis er tripp-trapp stolen som ble laget på en fabrikk her i Norge svært sentral. Tripp-trapp stolen er en barnestol og den skiler seg klart ut fra andre stoler. Stolen har vært oppe i Høyesterett hvor det var spørsmål om inngrep. Høyesterett kom til det var tale om et inngrep og de som hadde hermet måtte derfor betale erstatning. Det er imidlertid noen meget interessante ting ved stolen. I utgangspunktet så fikk oppfinnerne av tripp-trapp stolen meddelt patent på oppfinnelsen. Det betyr altså at de kun hadde en enerett på stolen fra meddelt patent og 20 år framover, jf. patl. § 40. Med andre ord en kort periode. Imidlertid fikk eierne også opphavsrett til stolen, da verket oppfylte vilkårene for å åndsverk, jf. åvl. § 2. På den måten fikk de også en enerett som varer i 70 år etter at opphaveren dør, jf. åvl. § 11. Dette illustrerer en sammenheng mellom lovene. En kan altså få meddelt patent på en oppfinnelse, men hvor oppfinnelsen også oppfyller kravene til å bli sett på som et åndsverk.

Commented [TF16]: Dette kunne fint vært del av det foregående punktet - ikke nødvendig å ha dette som et eget punkt.

7. Kort om åndsverkloven § 36.

Etter åvl. § 36 kan et verk som "inngår i en dagshending" ved medias omtale av dagshendingen gjengis i samsvar med "god skikk" og i den utstrekning "formålet betinger". En naturlig språklig forståelse tilsier at media i visse tilfelle får lov til å bruke et verk uten samtykke fra opphaveren dersom det er tale om en "dagshending" og dette blir gjort i samsvar med "god skikk".

Commented [TF17]: Medias rett til gjengivelse er vel strengt tatt litt på siden av det oppgaven spør om, så dette punktet kunne kandidaten fint utelatt.

HR-2022-1113-A (Rogstad) er illustrerende. Saken gjaldt en tvist mellom VG og et kjent advokatfirma. VG hadde skrevet en kritisk sak om firmaet og avslørt at firmaet hadde gjort mye som ikke var helt etter boka. I den forbindelse brukte avisen bilder fra advokatfirmaets nettside, uten å spørre om samtykke fra advokatfirmaet. Advokatfirmaet anførte at VG ikke hadde lov til dette. Høyesterett avfødte imidlertid anførselene til firmaet. Det ble lagt vekt på at artikkelen var å anse som en "dagshending" og det var viktig for samfunnet å vite om tingene VG skrev om. VG hadde heller ikke brukt bildene på en måte som ikke var i samsvar med "god skikk". Derfor ble VG frikjent. Dommen illustrerer at media i visse tilfelle har lov til å bruke verk som andre har laget, uten å be om samtykke, dersom verket inngår i en

"dagshending" og dette er gjort i samsvar med "god skikk". Som regel må det være tale om noe som samfunnet trenger å vite om.

Etter åvl. § 36 andre ledd kan et "offentliggjort kunstverk" (...) som har "tilknytning til" dagshendingen "uten å inngå i den", på samme vilkår som etter første ledd gjengis mot vederlag. På grunn av tidsnød blir det ikke redegjort nærmere for dette.

8. Kort om inngrep.

Åndsverkloven har som sagt en rekke bestemmelser som regulerer rettighetene tilknyttet et åndsverk. Men hva skjer hvis en part påberoper at den andre parten har krenket åndsverket sitt?

I et slikt tilfelle må en først vurdere om det opprinnelige verket nyter opphavsrettslig vern, jf. åvl. § 2. Hvis svaret på dette er ja - må det foretas en sammenligningsvurdering av verkene. Sentralt i denne vurderingen er om det er tale om en bearbeidelse eller et selvstendig verk, jf. § 6. Dersom det er tale om en bearbeidelse er det tale om et inngrep. I denne forbindelsen er det sentralt å fremheve at ulike verk kan nyte ulik opphavsrettslig vern. Dersom det er tale om en lav verkshøyde, må en kunne forvente at andre parter legger seg nokså tett opptil verket og motsatt.

9. Avsluttende bemerkninger.

Oppsummert regulerer åndsverkloven av 2018 rettigheter tilknyttet såkalte åndsverk. Formålet bak loven er å skape en rimelig balanse mellom opphaver på den ene siden, og allmennhetens interesser på den andre siden. Det er viktig å belønne opphavere med såkalte eneretter, da dette bidrar til økt motivasjon, som igjen bidrar til å skape insentiver til kulturell produksjon. På den andre siden må det oppstilles en viss terskel for å få enerett til et verk. Dette er begrunnet med at det ville vært lite hensiktsmessig dersom alle kunne få en enerett til absolutt alt en skaper. Åndsverkloven tar sikte på å verne rundt rettighetene en får av å ha skapt en åndsverk.

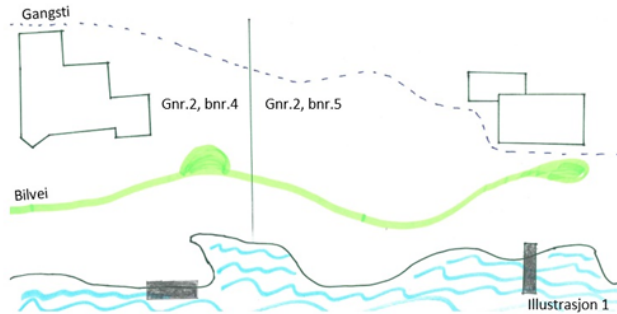
Commented [TF18]: Denne type setninger kan fint droppes fra en slik besvarelse. I dette punktet kunne kandidaten heller forklart hvorfor vedkommende velger å omtale § 36, spesielt med tanke på at kandidaten i utgangspunktet skulle fokusere på bestemmelsene i åvl kapittel 1.

Commented [TF19]: Dette punktet ble litt knapt, og er vel også på siden av det oppgaven spør om. Antakelig har kandidaten fått dårlig tid. Uansett ville det her vært naturlig å nevne bestemmelsene om straff og erstatning i åndsverkloven kapittel 5.

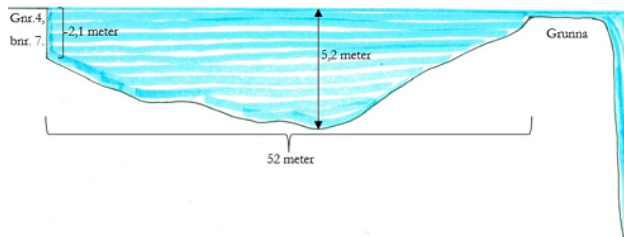
Commented [TF20]: Kandidaten gir en fin oppsummering av de grunnleggende hensynene bak åndsverkloven.

Commented [TF21]: For å oppsummere opphavsrettsdelen: Dette er generelt en meget god besvarelse. Kandidaten har fått med seg de viktigste og mest sentrale bestemmelsene, viser god juridisk metode og har gjennomgående gode drøftelser med fin bruk av eksempler. For å løfte seg fra en sterk B til en A på denne delen burde nok kandidaten gjort en tydeligere avgrensning av hva kandidaten selv mener er "relevante kjernebestemmelser", noe som også ville vist selvstendighet. Kandidaten ville da kunne fokusert mer på kjernen av rådgivningsretten og unngått å bruke tid på mindre sentrale bestemmelser på slutten av besvarelsen. Da ville kandidaten antakelig også fått tid til å rette opp i alle skrivefeilene, som også bidrar til å senke helhetsinntrykket.

Faktum

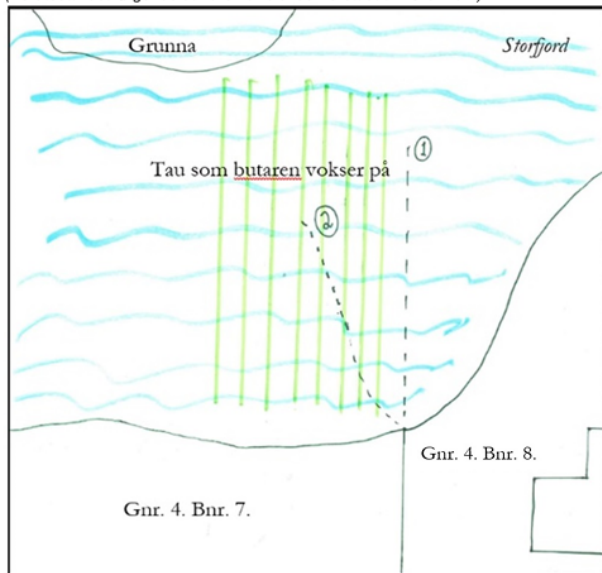
Etter å ha lest om tang- og tare-produksjon i Det fjerne østen, bestemte gründersejelen Lars Holm seg for at han skulle starte opp produksjon av butare i Storefjord. Han kjøpte en fritidseiendom med strandlinje til Storefjord. Fritidseiendommen med gnr. 4, bnr. 7 var skilt ut fra Martes eiendom med gnr. 4, bnr. 1. Marte var fastboende, men hadde ikke selv strandlinje. Peders nye eiendom lå mellom Martes og Storefjord. Marte var glad for å få en ny hyttenabo og tok kontakt med Peder så snart han kom opp til hytta. Lars fortalte stolt at han skulle starte opp produksjon av butare rett utenfor eiendommen sin, her var forholdene perfekte. I tillegg skulle han på et grunt område kalt «Grunna» etablere et tørketårn for butaren med et lite, automatisk fyrtårn på toppen. Dermed fikk Lars både tørket butaren og forhindre grunnstøting. (Snitt av bunnforhold og grunna er inntatt nedenfor.)

Martes familie hadde drevet gårdsdrift på gnr.4, bnr. 1 siden 1600-tallet. Hun var derfor lite imponert over denne «sjøgressdyrkingen» hennes nye hyttenabo snakket så entusiastisk om. «Bare sludder og vås», tenker Marte mens hun takket for praten og gikk hjem. Landbruk handler om produksjon av kjøtt, egg, melk og selvfølgelig grønnsaker, men kun på land. Hun ønsket ikke noen form for tare dyrking velkommen i nærområdet sitt. Etter å ha lett gjennom dokumentene sine tok hun på nytt kontakt med Lars. Hun viste frem en utskiftningsforretning fra 1881 og påpekte at den sier at eiendommens grenser bare «går til søen». Marte mente at eiendomsgrensene gikk ned til sjøkanten, men ikke lenger. Peder hadde altså ikke noen eiendomsrett til sjøgrunnen, ifølge Marte. At eierne av bnr. 1 holdt tilbake eiendomsrett til strandsonen var helt naturlig, mente Marte, fordi bnr. 1 ikke hadde strandlinje. Dette fnøs Peder kraftig av og sa: «Nå skal du høre her, unge dame. Jeg eier ut til «Grunna» – og det er det ingenting du eller noen gamle møllspiste papir kan gjøre noe med.» Marte svarte rolig til dette at det Peder uansett ikke eier sjøgrunnen fordi det var dypere enn to meter inne ved land.

Oppgave 1: Løs tvisten mellom Marte og Lars

(Forutsett i det følgende at Lars har eiendomsrett ut til «Grunna».)

Da Lars kjøpte hytten ble han grensenabo med Peder Ås. Peder var heller ikke fornøyd med butareplanene og protesterte. Han mente at Lars bare eide noe av grunnen han hadde planer om å disponere til butareproduksjon. Eiendomsgrensen gikk ikke videre rett ut i havet, slik Lars har forutsatt (stiplet linje merket med «1» i illustrasjonen). Eiendomsgrensen i sjøen svingte inn mot Lars' landareal (stiplet linje merket med «2» i illustrasjonen). Og selv der Lars hadde eiendomsretten til sjøgrunnen, kunne han ikke la tau ligge og flyte nær vannskorpen store deler av året. Dette vanskeliggjør tilgang til Peders eiendom med båt.

Oppgave 2: Løs tvisten mellom Lars og Peder

Del II

Oppgave 1: Løs tvisten mellom Marte og Lars

Oppgave 2: Løs tvisten mellom Lars og Peder

Tvist 1.

Det foreligger en tvist mellom Marte på den ene siden, og Peder på den andre siden.

Marte anfører at Peder ikke kan drive sjøgressdyrking da han ikke har eiendomsrett til sjøgrunnen. Peder tar til motmæle og anfører at han eier ut til grunna.

Innledningsvis bemerkes det at selv om det er tale om to naboeiendommer, tolker jeg oppgaven slik at det ikke inviteres til å drøfte om tålegrensen etter granneloven § 2 er overskredet. Det er ikke anført fra noen parter.

Den overordnede problemstillingen er følgelig hvorvidt Peder har eiendomsrett til sjøgrunnen, og om han derfor lovlig kan drive med sjøgressdyrkingen.

Rettslig grunnlag er ulovfestet rett, nærmere bestemt rettspraksis.

Commented [KW22]: Ryddig og fin innledning

I dommen inntatt i Rt. 2011 s. 780 blir eiendomsretten beskrevet som en rett til å råde "faktisk, rettslig og juridisk over eiendommen". Dette innebærer også en negativ side som vil si at man kan nekte andre fra å ta i bruk eiendommen sin.

Av dommen kan det utledes at dersom Peder har eiendomsrett ut til grunna kan han lovlig, i kraft av sin eiendomsrett, starte sjøgressdyrkingen.

Den presiserte problemstillingen er hvor langt ut i sjøen Peder har eiendomsrett.

Commented [KW23]: Bra. Fint md presisering av problemstilling.

Rettslig grunnlag for eiendomsgrenser ut i sjøen er ulovfestet rett.

Commented [KW24]: Allerede nevnt

Det følger av rettspraksis at utgangspunktet for å fastslå eiendomsgrensene er stiftelsesgrunnlaget.

Commented [KW25]: Kandidaten kunne med fordel ha spesifisert hvilken rettsavgjørelse vedkommende viser til

Første spørsmålet blir følgelig om det er avtalt hvor eiendomsgrensen skal gå.

Marte viser til en utskiftsforretning fra 1881 og påpekte at den tilsier at grensa skule gå til sjøkanten og ikke lenger. Av dokumentet heter det at grensen skule gå "til søen".

En alminnelig språklig forståelse av ordlyden tilsier at den er vag. Det følger imidlertid av alminnelige tolkningsprinsipper at en slik avtale må ses i lys av tiden avtalen ble stiftet på.

Commented [KW26]: Språk: Det er ordlyden som er vag. En språklig forståelse tilsier en faktisk vurdering av begrepet "til søen".

I vår sak ble avtalen stiftet i 1881 og på bakgrunn av det tilsier en naturlig forståelse av "søen" er den er likegyldig med "sjøen". Det at eiendommen skule grense til sjøen gir imidlertid liten veiledning i seg selv.

På den ene siden kan det tilsa at grensen skule gå ned til der sjøen starter og det taler for at Peder ikke har eiendomsrett ut til grunna. På den andre siden kan en alminnelig forståelse tilsa at "søen" er ment å bety at Peder har eiendomsrett et stykke ut i sjøen.

Oppsummert er ikke stiftelsesgrunnlaget tilstrekkelig til å fastslå hvor eiendomsgrensen skule trekkes. Således kommer bakgrunnsretten til anvendelse. Nærmere bestemt de ulovfestede reglene om eiendomsrett ut i sjøen.

Commented [KW27]: Fint om ordlyd og bra med oppsummering.

Dommen inntatt i Rt. 2011 s. 556 (Spelsundet) er relevant. Dommen omhandlet hvor langt eiendomsretten strakte seg ut i sjøen. Høyesterett la til grunn at utgangspunktet er at eiendomsretten strekker seg til "marbakken" og hvor slik ikke kan påvises til "to meter dybde".

Commented [KW28]: Her presiseres en relevant avgjørelse. Bra.

Dommen kan følgelig tas til inntekt for at hovedregelen er at eiendomsretten strekker seg til marbakken, og hvis det ikke kan påvises til 2 meters dybde.

Commented [KW29]: Språk: vær presis. Hvis "marbakke" ikke kan påvises, til 2 meters dybde.

Første spørsmålet er følgelig hva som er å anse som en "marbakke".

Det følger av ensartet og samstemt rettspraksis, samt juridisk teori, at marbakken er der hvor sjøgrunnen begynner å fale sterkt. Det må altså kunne påvises et "knekk". Den slakeste marbakken som Høyesterett har godkjent har vært et fal på 1/5 (20%), jf. Rt. 1889 s. 633.

I vår sak kan det ikke ut ifra faktum eler tegningen påvises en slik marbakke. Følgelig betyr det at unntaksregelen kommer til anvendelse, som vil si at eiendomsretten strekker seg til to meters dybde.

Delkonklusjonen er at Peder har eiendomsrett til to meters dybde.

Marte anfører imidlertid at Peder uansett ikke eier sjøgrunnen fordi det var dypere enn to meter inne ved land.

Anførselene tolkes som en henvisning til den ovennevnte Spelsund-dommen. I saken var det slik at eiendomsforholdene var slik at det var brådypt inne ved land. Høyesterett måtte derfor ta sti ling til om marbakke/to-meters regelen også gjelder eiendommer ved sjøen hvor det er brådypt inne ved land. Dette svarte Høyesterett benektende på, og uttalte at det var en "lovgiver oppgave" om det skulle være tilfellet. Det ble derfor lagt til grunn at dersom det er dypere enn to meter inne ved land, vil eiendomsretten ikke strekke seg lenger enn ved land.

Dommen kan følgelig tas til inntekt for at dersom det er dypere enn to meter inne ved land stopper eiendomsretten ved land.

Overført til den foreliggende sak følger det av tegningen at dybden ved land er på 2,1 meter. Med andre ord fører Martes anførsel fram og eiendomsgrensen til Peder stopper altså ved land.

En annen sak er om Peder i kraft av sin strandrett kan utøve sjøgressdyrkingen. Det er sikkert rett at strandretten også gjelder i de tilfelle hvor det er brådypt inne ved land. Oppgaven synes imidlertid ikke å invitere til en slik drøftelse, da verken Peder eller Marte har anført dette.

Konklusjonen er at Peders eiendomsrett kun strekker seg til vannkanten. Peder kan derfor ikke i kraft av sin eiendomsrett drive med sjøgressdyrking utenfor eiendommen sin.

Tvist 2:

Det foreligger en tvist mellom Lars Holm (heretter Lars) på den ene siden, og Peder Ås (heretter Peder) på den andre siden.

Peder anfører for det første at Lars bare eide noe av grunnen han hadde planer om å disponere til butareproduksjon. Eiendomsgrensen gikk ikke videre rett ut i sjøen slik Lars trodde. Lars tar til motmæle.

Den overordnede problemstillingen er hvor eiendomsgrensen mellom Lars og Peder strekker seg.

Vassdragsloven kommer til anvendelse.

Hjemmelsgrunnlaget er vassdragsloven § 4. Det følger av bestemmelsen at mellom eiendommer på "samme side av et vassdrag" skal grensen, hvis ikke annet følger av "særlig hjemmel", "gå slik at hvert sted på bunnen tilhører den strand som det ved lav vass-stand ligger nærmest".

Ordlyden "særlig hjemmel" illustrerer at regelen er fravikelig, som vil si at den viker for avtale. I vår sak er det på det rene at partene ikke har avtalt seg vekk fra bestemmelsen.

Det er også på det rene at Peder og Lars sine eiendommer ligger på "samme side av et vassdrag".

Således skal eiendomsgrensen mellom Peder og Lars gå slik at "hvert sted på bunnen tilhører den strand som det ved lav vass-stand ligger nærmest".

Commented [KW30]: Jeg savner noe om hensyn bak marbakkeregelen/tometersregelen og bakgrunnen for rettens konklusjon i saken

Commented [KW31]: Bra at kandidaten ser dette.

Commented [KW32]: Fint å ta tak i anførselene. Pass likevel på språk. Vær presis: Peder anfører at eiendomsgrensen ikke gikk rett ut i sjøen.

En naturlig språklig forståelse av ordlyden tilsier at grensen skal trekkes slik at hvert sted på bunnen skal tilhøre den stranden som er nærmest bunnen.

Delkonklusjonen er følgelig at eiendomsgrensen mellom Peder og Lars går slik at "hvert sted på bunnen tilhører den strand som det ved lav vass-strand ligger nærmest, jf. vassdragsloven § 4.

Videre anfører Peder at Lars ikke kunne la tau ligge og flytte nær vannskorpen store deler av året. Dette gjorde det vanskelig for Peder å komme til og fra eiendommen med båt.

Anførselen tolkes som en henvisning til at Peders strandrett er krenket.

Den presiserte problemstillingen er følgelig om Peder kan nekte Lars i å ha tingene sine ved vannskorpen fordi den krenker Peders strandrett.

Commented [KW33]: Dette blir vel egentlig en ny problemstilling?

Strandretten er ulovfestet. Det rettslige grunnlaget beror derfor derfor på rettspraksis.

Dommen inntatt i Rt. 1985 s. 1128 (Rugsund) er sentral. Dommen omhandlet oppdrettsmærer som var plassert i sjøen foran flere eiendommer. Eierene av eiendommene protesterte på bruken, og hevdet at bruken krenket deres strandrett. I den forbindelse kom Høyesterett med noen sentrale uttalelser vedrørende strandretten. Det ble blant annet uttalt at strandretten er en "rett til uforstyrret å kunne nyte de fordeler som følger av at en eiendom ligger ved sjøen". I dette ligger det en rett til å blant annet kunne bade, drive med visse former for fiske, utfylling og utbygging, samt en tilflottsrett - som er at en har en rett til å komme til og fra eiendommen med båt.

Den presiserte problemstillingen er derfor om Lars sin bruk hindrer Peder i å "uforstyrret kunne nyte de fordeler som følger av at hans eiendom ligger ved sjøen".

Commented [KW34]: Til dels korrekt, men litt upresist. Sitatet er hentet fra rettens definisjon av hva en strandretten er/omfatter. Vurderingstemaet etter Rt. 1985 s. 1128 er oppstilt som et spørsmål om utnyttelse av strandretten er vanskeliggjort i en slik grad at det tilsier krenkelse av strandretten.

Dommen inntatt i Rt. 1962 s. 712 illustrerer at det i vurderingen må foretas en interesseavveining mellom partene. I den konkrete saken la Høyesterett til grunn at strandretten i utgangspunktet var svekket, men på bakgrunn av at det var bygd en vei litt lenger borte, som var positivt for grunneierne kom Høyesterett til at det ikke var snakk om en krenkelse av strandretten.

Av dommen kan det utledes at det må foretas en avveining mellom partene. Det må likevel sies at strandretten står sterkt og det skal mye til før tiltakshaver kan komme unna dersom en strandrett er krenket.

Av faktum kan det utledes at Lars hadde tau liggende nær vannskorpen store deler av året. Nøyaktig hvor store ulemper dette medfører er noe uklart. Dette taler for at det ikke er tale om en krenkelse.

Commented [KW35]: Dersom noe er uklart taler det som regel verken for eller i mot.

Imidlertid vil det at tauet vanskeliggjør Peders muligheter for å komme til og fra eiendommen med båt trekke klart i retning av at strandretten er krenket. Tilflottsretten er eksklusiv som vil si at dersom den er krenket kan grunneier nekte andre fra å ta i bruk området.

Commented [KW36]: Dette er det sentrale. Videre spørsmål burde likevel vært om Peders adgang er vanskeliggjort i en slik grad at strandretten er krenket.

Basert på at Peder ikke får komme til og fra eiendommen med båt legges det tilflottsretten er krenket.

Commented [KW37]: Her konkluderes kandidaten litt vel raskt uten at det er noen forutgående drøftelse som underbygger en slik konklusjon.

Imidlertid i lustrerer rettspraksis at det ikke er tilstrekkelig at en strandrett er krenket. Krenkelsen må også ha vært "vesentlig", jf. blant annet Rt. 1996 s. 1456.

Commented [KW38]: Kandidaten kunne med fordel skrevet en setning om hva som kreves etter rettspraksis for at en krenkelse skal anses som "vesentlig". At krenkelsen skal være vesentlig innebærer at rettspraksis gir anvisning på en høy terskel før en strandrett kan anses for å være krenket. Med andre ord skal det mye til.

Spørsmålet er om tauet medfører en "vesentlig krenkelse" av Lars sin tilflottsrett.

Faktum er som sagt noe taus på hvor vanskelig det blir for Peder å ta seg til og fra eiendommen med båt. Isolert sett tilsier dette at strandretten ikke er vesentlig krenket.

Commented [KW39]: OBS. Korrekt ref: Rt. 1996 s. 1457

Det ovennevnte må tilkjennes ytterligere vekt da en alminnelig forståelse av et tau tilsier at det ikke kan by på særlige store problemer.

Imidlertid må det legges vekt på at et tau i seg selv kan medføre store vanskeligheter for en båt. En naturlig forståelse tilsier at et tau lett kan sette seg fast i for eksempel en propel og det vil være svært stressende å måtte forholde seg til dette hver gang en skal kjøre med båt. Dette trekker klart i retning av at strandretten er vesentlig krenket.

Ytterligere vil det at tilflottsretten er en eksklusiv strandrett som også naturlig hører til land tale for at Peder kan kreve at Lars må fjerne tauet. Når faktum er taus på hvor stor krenkelse det er snakk, synes det naturlig å legge til grunn at tilflottsretten er vesentlig krenket.

Konklusjonen er at eiendomsretten mellom Peder og Lars strekker seg slik at "hvert sted på bunnen tilhører den strand som det ved lav vass-strand ligger nærmest". Samtidig som at Peder kan kreve at Lars fjerner tauet da det krenker strandretten til Peder.

Commented [KW40]: Språk: Dette blir feil. Ordlydsfortolkning er forbeholdt tolkning av lovgivning.

Commented [KW41]: Språk: se forrige kommentar.

Commented [KW42]: Det er ikke begrepet "tau" som skal drøftes, men hvorvidt tilflottsretten er krenket pga. tauene. Jeg savner en mer konkret drøftelse med utgangspunkt i faktum. Eks. om Peder kunne ha kjørt rundt tauene eller om grunna forhindrer en slik tilgang. Kandidaten lykkes derfor ikke helt med å drøfte problemstillingen med utgangspunkt i slutningene fra rettspraksis og faktum i den konkrete saken.

Commented [KW43]: Oppsummert: Kandidaten har en fin oppbygning av besvarelsen, og skaper god struktur ved å presisere problemstillinger, og rettslig grunnlag for vurderingen. Dette gir grunnlag for god metode. Pass på å være presis, slik at problemstillingene treffer og at begrepene som benyttes, brukes korrekt.

Det kandidaten utleder av rettsreglene bærer likevel noe preg av konstatering fremfor en faktisk slutning. Videre kunne kandidaten vært flinkere på å bruke faktum før det konkluderes.

Språket er stort sett bra, men kandidaten kan være enda mer presis i sine formuleringer.